

**MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA
PRAWA KANONICZNEGO
„ORGANIZACJA I FUNKCJONOWANIE
ADMINISTRACJI W KOŚCIELE”**

(Toruń, 7-8 września 2010 r.)

W dniach 7-8 września 2010 r. odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa Prawa Kanonicznego pt. „Organizacja i funkcjonowanie administracji w Kościele”. Patronat nad nią objął JE ks. bp Andrzej Suski, biskup toruński. Organizatorem tego spotkania byli: Stowarzyszenie Kanonistów Polskich; Kuria Biskupia w Toruniu; Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL; Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL. Konferencja odbyła się w Wyższej Szkole Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu.

Na początku zabrał głos bp Andrzej Suski, który przywitał wszystkich uczestników Konferencji. W dalszej kolejności głos zabrali Prezydent Miasta Torunia Michał Zaleski oraz prezes Stowarzyszenia Kanonistów Polskich ks. prof. dr hab. Józef Krukowski. Ten ostatni zwrócił uwagę na jubileuszowy (dwadzieścia lat) charakter Konferencji Stowarzyszenia. Następnie odczytano list, jaki w imieniu Ojca Świętego przesłał Sekretarz Stanu Stolicy Apostolskiej Tarcisio Bertone. Listy przesłali także Prymas Polski oraz biskupi z Kalisza, Tarnowa, Łomży i Łowicza.

Pierwszej, przedpołudniowej sesji przewodniczył abp prof. dr hab. Andrzej Dzięga. W tej części jako pierwszy swój referat przedłożył kard. Zenon Grocholewski, prefekt Kongregacji do spraw Edukacji Katolickiej. W swoim wystąpieniu zatytułowanym: *Kompetencje Kongregacji do spraw Edukacji Katolickiej* przypomniał historię Kongregacji oraz skrótowo omówił jej reformę w latach: 1588, 1908, 1915. Następnie omówił wkład, jaki na Kongregację wywarły kolejno dokumenty z 1967: *Regimini Ecclesiae Universae* oraz *Pastor Bonus* z 1988 r. W dalszej kolejności prefekt Kongregacji Rzymskiej omówił trzy kompetencje tejże dykasterii dotyczące: seminariów, szkół katolickich i uniwersytetów. W przypadku kompetencji dotyczącej seminariów kardynał zwrócił uwagę, że dotyczy ona tylko seminariów Kościoła łacińskiego i polega najogólniej na wizytacjach apostolskich, przygo-

towaniu programów, formowaniu przełożonych seminaryjnych. Co do kompetencji w sprawach szkół prelegent z Watykanu wymienił szereg dokumentów Kongregacji, m.in.: *Ludzie świeccy jako świadkowie wiary; Osoby zakonne i ich wkład w edukację szkolną; Współpraca osób świeckich i zakonników; Edukacja seksualna w szkołach*. Kard. Grocholewski zaznaczył też, że główna kompetencja Kongregacji dotyczy szkół katolickich, których na świecie jest około dwustu tysięcy i w których naukę pobiera około 45 milionów uczniów. Trzecia kompetencja dotyczy uniwersytetów i wyższych uczelni. Należy mieć tu na uwadze rozróżnienie między uniwersytetami kościelnymi i katolickimi. Pierwsze bazują na objawieniu, są związane z misją Kościoła i kierują się dokumentem z 1979 r. *Sapientia Christiana*. Drugie z kolei (jest ich 1500 na świecie) kierują się dokumentem z 1990 r. *Ex corde Ecclesiae* i tu kompetencja Kongregacji jest umniejszona. Po przedłożeniu tematu przez ks. kard. Grocholewskiego było kilka pytań np. czy KUL jest uczelnią kościelną czy katolicką oraz czy obecna nazwa Kongregacji jest właściwa.

Drugi referat przedłożył ks. prof. dr hab. Józef Krukowski: *Podstawy teoretyczno-prawne i teologiczne kościelnego prawa administracyjnego*. Autor referatu rozpoczął od wyjaśnienia elementarnych pojęć oraz zwrócenia uwagi słuchaczy, że prawo administracyjne jako takie jest stosunkowo młodą dziedziną nauki prawa. Zwrócił też uwagę na pewien problem tej oto natury, że świeckie prawo administracyjne bazuje na konstytucji, z czym jest problem w prawie kanonicznym. Następnie profesor z KUL przeanalizował pojęcie Kościoła jako Ludu Bożego oraz jako Ciała Chrystusa. W końcowej części referatu prof. Krukowski wspominał o dekoncentracji władzy w Kościele. Podobnie jak Biskup Rzymski posługuje się Kurią Rzymską, tak też i biskup diecezjalny posiada wikariuszy generalnych czy biskupich. W konkluzji stwierdził, iż organy władzy administracyjnej nie mogą działać arbitralnie, gdyż mają działać zgodnie z zasadą legalności.

Trzeci referat w sesji przedpołudniowej wygłosił ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski: *Zasada jedności władzy w Kościele a podział jej funkcji na: ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą*. Prof. Góralski przypomniał, że władza rządu jest wykonywana w zakresie zewnętrznym, a niekiedy w wewnętrznym. Następnie dokonując podziału władzy, omówił, na czym polega władza zwyczajna i delegowana oraz w sensie przedmiotowym i podmiotowym. Na zakończenie swego przedłożenia zwrócił uwagę słuchaczom, iż władza rządu służy uświęceniu ludzi oraz że w Kościele istnieje zasada jedności władzy, ale może nastąpić jej podział.

Przed obiadem odbył się Koncert Chopinowski dedykowany Jego Eminencji ks. kard. Zenonowi Grocholewskiemu. Prof. Jerzy Maciejewski z Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie wykonał m.in. etiudę E-dur nr 3 op. 10; mazurka F-dur nr 3 op. 68 oraz poloneza As-dur op. 53.

Drugiej sesji przewodniczył bp dr Krzysztof Nitecki i jako pierwszy referat w tej części wygłosił ks. dr hab. Mirosław Sitarz: *Zasada legalności w sprawowaniu władzy administracyjnej w Kościele*. Najpierw prelegent przytoczył historyczny rozwój zasady legalności. Przytoczył *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów* z 2004 r., gdzie czytamy, iż biskupi powinni być posłuszni zasadzie sprawiedliwości i legalności oraz że wierni mają prawo być prowadzeni zgodnie z zasadami Kościoła. Prawo do dobrej administracji wynika z prawa sprawiedliwości. Następnie prelegent wyjaśnił pojęcia takie jak legalność, czyli cecha polegająca na zgodności z obowiązującym prawem, oraz praworządność, czyli rządy prawa, przestrzeganie prawa. W konkluzji profesor z KUL przypomniał, że legalność prawa winna być zagwarantowana w przestrzeganiu prawa kanonicznego oraz norm proceduralnych.

Kolejny referat wygłosił ks. prof. dr hab. Wiesław Wenz na temat: *Zasada dyskrecjonalności w sprawowaniu władzy administracyjnej w Kościele*. Oficjał Sądu Metropolitalnego z Wrocławia przypomniał we wstępie, że każda społeczność powinna być harmonijnie zorganizowana. Dyskrecjonalny znaczy tyle co do swobodnego uznania, nieokreślony sposób działania. Oznacza więc swobodę danego organu do wyboru określonej normy prawnej. O wolnym wyborze w postępowaniu administracyjnym możemy mówić, gdy mamy do czynienia z rozważną decyzją opartą na wewnętrznej wolności woli ludzkiej. Następnie prof. z Wrocławia zwrócił uwagę na to, że pewien zakres dyskrecjonalności należy się z natury pewnym decyzjom administracyjnym. Decyzję administracyjną można podjąć po zapoznaniu się z konkretnymi okolicznościami. W podsumowaniu prof. Wenz stwierdził, iż zasada dyskrecjonalności czuwa nad tym, by decyzje administracyjne nie były autorytatywne.

Trzeci i ostatni wykład podczas tej sesji wygłosił bp dr Artur Grzegorz Miziński. Jego przedłożenie było zatytułowane *Pojęcie kościelnego aktu administracyjnego*. Akt administracyjny – zdaniem biskupa pomocniczego z Lublina – jest zwyczajną formą zarządzania. Doktrynę na ten temat wypracował Sobór Watykański II. Autorem aktu administracyjnego jest organ zwykłej władzy wykonawczej i nie powinien być wydawany wbrew wyższej władzy hierarchicznej. Jest to akt konkretny, którego celem jest zabezpieczenie dobra publicznego Kościoła. W dalszej części referatu wykładowca z KUL stwierdził, że akt administracyjny jest aktem racjonalnym nakazującym i ma moc na forum zewnętrznym, ale dotyczy pośrednio forum wewnętrznego – sumienia. Jego autorem jest posiadający władzę wykonawczą. Prelegent przedstawił również strukturę kościelnego aktu administracyjnego i jego elementy formalne. Do elementów istotnych zaliczył: autora aktu, wolę autora, adresata, treść, przyczynę, motyw, formę. Do elementów przypadłościowych: termin, warunek, sposób wykonania aktu. Wreszcie do elementów formalnych: autora i adresata aktu, motywację, preambułę, formalne względy (data, podpis).

O godz. 18.00 miała miejsce Msza św. koncelebrowana pod przewodnictwem JE kard. Zenona Grocholewskiego w katedrze toruńskiej. Wieczorem odbyło się także Walne Zebranie Stowarzyszenia Kanonistów Polskich.

Dnia 8 września po Mszy św. koncelebrowanej pod przewodnictwem Ks. bp. Antoniego Dziemianko, sekretarza Generalnego Konferencji Biskupów Katolickich Białorusi, rozpoczęła się trzecia sesja Konferencji pod przewodnictwem wspomnianego wyżej ks. biskupa. Jako pierwszy swój referat przedłożył ks. prof. dr hab. Józef Wroceński: *Kompetencje administracyjne w Kościele na mocy zwyczajnej władzy własnej i zastępczej*. Dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW najpierw przedstawił pojęcie Kościoła oraz dokonał podziału władzy w Kościele na własną i zastępczą. Następnie przeszedł do omówienia zwyczajnej władzy wykonawczej, czyli administracyjnej. W dalszej kolejności omówił podmioty najwyższej władzy administracyjnej, rozpoczynając od Kościoła powszechnego, przechodząc do partykularnego. Na zakończenie, skrótowo tylko, przeanalizował podmiot władzy administracyjnej w strukturach personalnych.

Drugi referat wygłosił ks. prof. dr hab. Grzegorz Leszczyński: *Zasady ogólnej procedury administracyjnej w „Kodeksie Prawa Kanonicznego” z 1983 roku*. Po części historycznej, oficjał Sądu Metropolitalnego z Łodzi, przytoczył kan. 1733 § 1 KPK, gdzie czytamy: „Należy sobie bardzo życzyć, by – ilekroć czuje się ktoś pokrzywdzony dekretem – unikać sporu między nim a autorem dekretu i wspólnym wysiłkiem szukać słusznego między nimi rozwiązania, posługując się w razie potrzeby poważnymi osobami dla podjęcia mediacji i rozważania sprawy, tak by na odpowiedniej drodze uniknąć sporu lub go rozwiązać” Przywołał także tzw. urzędy czy rady pojednawcze, nakazane w KPK (praktyka jednak wskazuje, że takich rad nie ma). Na zakończenie zadał pytanie, czy było słuszne wycofanie lokalnych trybunałów administracyjnych z KPK 1983 r.

Kolejny referat wygłosił ks. dr Tomasz Białobrzeski: *Wady kościelnych aktów administracyjnych*. Na początku adiunkt Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW zreferował, na czym polega poprawność aktów administracyjnych, następnie omówił anomalie tychże aktów. W dalszej kolejności przedstawił przyczyny niezgodności z prawem aktów administracyjnych: wady formy (gdy akt administracyjny został wydany z naruszeniem przepisów prawa); wady przedmiotu; wady celu; wady merytoryczne (mają swoje źródło w nieprawidłowym użyciu aktu administracyjnego); niegodność aktu administracyjnego. Na zakończenie ks. dr Białobrzeski omówił postępowanie przeciwko wadliwym aktom administracyjnym.

Ks. dr Wiesław Kraiński zaprezentował referat pt. *Kontrola kościelnych aktów administracyjnych pod względem legalności i poprawności merytorycznej*. Oficjał z Torunia omówił tzw. kontrolę z urzędu oraz rekurs. Kontrola z urzędu dotycząca poszczególnych aktów ma na celu zapobieganie wydawania aktów nieważnych (przeanalizował kontrolę prewencyjną wpływającą na ważność aktów raz kontrolę skuteczności po wydaniu aktu).

Z kolei, omawiając reakcje na akty nieważne, zwrócił uwagę na represyjność wobec aktu oraz reakcje zastępcze. Prezentując zagadnienie rekursów, najpierw zajął się rekursem podstawowym ogólnym (rekurs do autora aktu z prośbą o zmianę decyzji; recurs hierarchiczny przełożonego do przełożonego autora aktu; recurs nadzwyczajny do Biskupa Rzymskiego), a następnie rekursem jurysdykcyjnym, czyli rekursem od decyzji przełożonego hierarchicznego do II Sekcji Sygnatury Apostolskiej.

Ostatni referat wygłosił ks. dr hab. Piotr Majer: *Odpowiedzialność za szkody wynikłe z nielegalnych aktów administracyjnych*. Ks. Majer z Krakowa przypomniał, że działalność administracyjna w Kościele jest nakierowana na dobro wspólne. Obowiązek naprawienia szkody nakazuje kan. 128 KPK, gdy stwierdza: „Ktokolwiek aktem prawnym nielegalni albo jakimkolwiek innym aktem dokonany z winy umyślnej lub nieumyślnej wyrządził komuś krzywdę, obowiązany jest do naprawienia wyrządzonej szkody” W dalszej części przedłożenia ks. Majer zdefiniował odpowiedzialność prawną jako odpowiedzialność naprawienia szkody społecznej. Kończąc omówił odpowiedzialność karną oraz administracyjną.

Po dyskusji głos zabrał ks. prof. dr hab. Józef Krukowski, który podziękował wszystkim za udział w Konferencji i zaprosił wszystkich do udziału w przyszłorocznej Międzynarodowej Konferencji w Warszawie. Po obiedzie uczestnicy mieli możliwość zwiedzania zabytków Torunia.

Ks. Robert Kantor